

ובהר בחיים

גיליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק חמישי: במסילה העולה עמל תורה אינסופי

על אותם הדברים ממש, החוזרים ונשנים בספריו פעמים רבות מספור, חזר גם בספרו "ראשון לציון" שנכתב כעשרים שנה אחרי ה"חפץ ה'":

"הנה תמצא כמה תלמידי חכמים שעוסקים בתורה וטורחים ויגיעים בה בעומקה ובפירושה ולא יגעו ולא ייעפו ומתישים כחם בה מרוב אהבתם. ויש כת אחרת שלומדים מהתענג ומרוך, בלי טורח ויגיעה כפורע חובו. ומבקשים אולי לא מצא להם מעורר מדנים להקשות ולפלפל כי יגעים ובורחים מלשמוע דברי טרחא וקוראים לזה המעיין וטורח כי הוא מבלבל מי יתן איפוא וידעו כמה תתבלבל נשמתם בגיהנם וכאשר יהיו נכונים בחופת חבריהם היגיעים".

וכן כתב:

"יצונו לטרוח בתורה ולהשיג עומקה, לא לשטחיות הדברים, אלא החכמה והתבוננות בה ולהוציא דבר מתוך דבר, כי זהו עיקר הידיעה שצנטונו עליה דכתיב וידעת היום והשבות אל לבבך וגו', כי כל העוסק בתורה בלי טורח לרדת לעומקה הרי זה ככוס חטים מבלי דעת, ואחר עשות מלאכות הנעשות בחיטים יטעם כצפיחית בדבש".

דרך לימוד ייחודית

העקרון השלישי בדרך הלימוד של רבינו, היה הדרך בה ניגש אל כל עניין ונושא. כדי לרדת אל עומקה של סוגיא לא היה רבינו מעיין במפרשים כלל ועיקר, אלא מתייגע בעצמו על דברי הגמרא, מתוך רצון להגיע אל הפשט הנכון והמוכח. כל זה כדי שלא תהא דעתו נמשכת לכאן ולכאן, ועוד, מחששו ומזהירותו שמא ואולי ימצא חידוש כלשהו בספר מהספרים ואחר כך ידמה לחשוב כי חידשו מדעתו ויכתבו בספרו!

אמנם כן, לעיתים, אחרי סיומו של עיון בסוגיא היה מעיין בראשונים וב"תוספות יום טוב" כדי לראות מה חידשו הם בסוגיא זו, ומה רבה היתה שמחתו עת מצא את מסקנותיו כשהן מבוארות באר היטב מפי המפרשים!

"...ועוד בחנתי ברוך ה' שנתכונתי ברוב עניני העומק בענינים ידועים לדברי הרבנים... המה הקדושים הרמב"ן והר"ן והרב בעל ת"ט. כי ברוך ה' רוב פעמים אשר יאמרו דבריהם בעומק הסוגיות וימצא כתוב כל הכתוב לחיים, ואל יחשדני קורא בספרי הזה כי ח"ו כתבתי איזה דבר ולא מאשר הבינותי אני לבדי, א"נ בכושל גניבת הדעת ח"ו, כי מחששא זו הנהגתי את עצמי שלא הייתי קורא ולא אביט בשום ספר כלל אפילו אחר העיון וכ"ש קודם, אלא לפעמים ידועים אחר גמר העיון כל הצורך כאשר דעתי דעת הדיט משגת הייתי משים לבי ועיני שם לדעת מה בפיהם ז"ל".

גם בעינו בתורה שבכתב נהג רבינו באותה הדרך וכפי שכתב בהקדמתו לספר "אור החיים":

"וסייג עשיתי שמשכתי ידי מפתחת ספרים, לא לקולתם כוונתי חלילה חלילה, כי כולם אענדם לראשי ואחטט בם. אלא לבד אכשל להתכנסות בשמלתם ובפתחי בספר תורת ה' לא הייתי מקדים להתחכם מהראשונים לדעת הערותיהם וישוביהם ואכנים טפח ואפרש פירוש ממוצע מביניהם ולזה יקרא אחיו של נחש הקדמוני כי ערום יערים להתגדר, אלא תורת ה' כתובה לפני והיא העירה אותי והיא השיחתני והיא האירה נפשי לאור באור הערבי..."

המשך בשבוע הבא

פניני אור החיים

בעיני אלוקים ואדם

וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמּוּתוֹ וְיִרְאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֶיכֶם (ויקרא כה יז)

על הונאה במכירה ורכישה, דורשים חז"ל מהפסוקים - שרק למטלטלים יש דין הונאה, לא לקרקעות.

גם אם תימכר קרקע במחיר מפולפל, אין בה דין הונאה.

האם מותר לסובב את הזולת בכחש בעיניי קרקעות?

מלמד אותנו האור החיים הקדוש יסוד גדול: יש דברים שהקדוש ברוך הוא מסר לבין דין, לענוש ולכפות.

לעומתם, יש דברים, שמסיבות הידועות לו, לא מסר אותם לבית דין אך בשמים דנים את האדם על כך. הקדוש ברוך הוא, היודע מחשבות אדם ותחבולותיו, הוא יודע את כוונת המוכר, האם התכוון בכך להונות את זולתו.

גם אם אין עונש או כפייה על ידי בית דין, אין זה אומר שהדבר מותר.

ויראת מאלוקיך!

שואל כענין

וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעת הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו (ויקרא כה ב)

מעשה בפורק עול שיצא לתרבות רעה מפני שהיו לו 'קשיות', כהנה וכהנה.

אמר על כך פיקח אחד: אין לו 'שאלות', יש לו 'תירוצים'... הוא רוצה לפרוק עול ותולה את עצמו בבוקי סריק.

במצוות השמיטה מפרטת התורה: וכי תאמרו מה נאכל, הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו.

מחדד האור החיים הקדוש את הדברים. יש לשאול ויש לשאול.

יש אדם ששואל, והשאלה מציבה סימן-שאלה על עצם קיום המצווה. האם שייך לקיים, הרי כך וכך... לא על זה מבטיחה התורה 'ציוויתי את ברכתי'. לא זו השאלה הראויה.

על מה כן מבטיחה התורה. אדם שמציית לציווי ה' בכל מקרה. מני וגמור אצלו שהוא לא עובד בשמיטה, וכפי שמובח מהמשך הפסוק "הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו". ברור לו שהוא לא זורע ולא אוסף. אלא שיחד עם זאת הוא שואל "כבן

הבית הגדול והקדוש

כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו ובא גאלו הקרב אליו ונאל את ממכרו אחיו (ויקרא כה כה)

פרשת בהר עוסקת בהרחבה בדיני בתים ושדות, מכירתם וגאולתם.

האור החיים הקדוש רואה בכל דבר בעולם את הרוחניות שבו, וגם כאן הוא מביא בדרך רמז על בית אחד ומיוחד, בית המקדש, הבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עלי.

וכך הוא מטעים זאת בדברי הפסוק:

כי ימוך אחיך - כאשר אין ישראל מתנהגים כראוי, ובגין כך מסתלקים ההשפעות ומתמסכן עמוד הקדושה, והרי זה כאילו מביאים עניות להשפעות הרוחניות.

ומכר מאחוזתו - והגיעו הדברים לידי כך, שבית המקדש נמכר ביד האומות.

ובא גאלו הקרוב אליו ונאל את ממכרו אחיו - 'אח' הוא כינוי לצדיקים שהקב"ה קורא להם את, כנאמר בפסוק 'למען אחי ורעי'.

וכיצד הצדיקים מביאים את הגאולה, על ידי דברי כיבושין ותוכחה. האם כך טוב לכם בגלות, פעם הייתם קרובים וסמוכים לשולחן אביכם, ועתה רחקתם בעונותיכם.

הצדיק ממאס את הבלי העולם הזה ואת התאוות המדומות הסובבים את האדם. עד אשר ייטיבו בני ישראל את מעשיהם, ובוה יגאל ה' ממכרו. במהרה בימינו אמן.

ושבו בנים לגבולם

ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה והיתה גאלתו עד תם שנת ממכרו ימים תהיה גאלתו (ויקרא כה כט)

חז"ל שואלים על לשון הפסוק בתהלים "מזמור לאסף, אלוקים, באו גי"ם בתלתן".

על כזה דבר נראה, באו גי"ם בתלתן, מתאימה הפתיחה של "מזמור"? קינה לאסף מביעה ליה!

מתרצים חז"ל, שבתורבן בית-המקדש טמונה טובה לבני ישראל, משום שעל ידי כך ניצלו בני ישראל מן העונש.

עם ישראל חי וקיים. את חמתו שפך ה' על העצים

המשך בעמוד ג'

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

חבלי משיח

וְחָשַׁב אֶת שְׁנֵי מִמְכָּרוֹ וְהָשִׁיב אֶת הָעֶדֶף לְאִישׁ אֲשֶׁר מָכַר לוֹ וְשָׁב לְאַחֲזָתוֹ (כה כז).
פירוש רבינו האור החיים' הקדוש זיע"א: הנה לצד שהמכר הוא בעוונותינו, כאומרו (ישעיה נ א) 'הן בעוונותיכם נמכרתם', והעוון הוא חוב על האדם, בשעת קריעת השטר צריך לעשות חשבון החוב שעליו ולפרוע הנשאר. והוא אומר 'וחשב את שני ממכרו', השנים שנשאר הבית מכור, ויתנכה לפי שיעור השנים מעוונות ישראל, והעודף ישיב על דרך אומרים ז"ל (ויק"ר כא ה) במשפטי התשובה ותיקוניה תשובת המשקל, אם אדם נהנה מהעוון יסגף עצמו כשיעור מה שנהנה מהחטא ובוזר יפרע חובו. מסיים רבינו בדברים נוקבים אודות הגאולה העתידה: **וכמו כן יעשה אדון העולם כשיתקרב זמן הגאולה, והוא מאמרם ז"ל (סנהדרין צח): שיהיו 'חבלי משיח', ובוזר יושב ל'אחזתו', פירוש, חוזר אל הקדוש ברוך הוא.**

סיפר הרה"ק רבי אלימלך מגראדיסק זיע"א להרה"ק בעל שפת אמת זיע"א מגור, ששמע מאביו הרה"ק ממאגליצא זיע"א ששמע מזקינו המגיד מקאזניץ זיע"א שאמר בשם הבעל שם טוב זיע"א, שקודם ביאת המשיח תהיה השפעה גדולה בעולם, ויתעשרו אחינו בני ישראל, ויתרגלו את עצמם בהוצאות מרובים בהנהגת ביתם וישליכו מידת ההסתפקות במיעוט, ואחר כך יבואו שנים רעות וחוסר ודחוקות פרנסה ועניות גדולה בעולם, וכבר לא יהיו רגילים במידת ההסתפקות, וצורכי עם ישראל יהיו מרובים ולא יהיה להם מקור לפרנסה כפי הצטרכותם, וזאת יהיה 'חבלי משיח'! ומאוד מצאו הדברים חן בעיני הרה"ק בעל השפת אמת זיע"א, ואמר שכן הוא עתה בעוונותינו הרבים ('עטרת מנחם' אות קנ).

עוד בענין 'חבלי משיח' מובא בספר 'נפלאות הסבא קדישא' (ח"ב עמוד 12), בזה הלשון: ואמרתי לכתוב דבר אחד והוא דבר גדול מאד, מה ששמעתי מכ"ק אאמו"ר הגה"ק כקש"ת מו"ה ר' אברהם שלמה הלוי זצ"ל אבד"ק אוזווב, ואחר כך באפטא ושם חלקת מחוקק ספון, בתוך אחד השיחים הנוראים סיפר איך שהצדיק הקדוש מופת הדור מרן הסבא קדישא זיע"ע מראדושיץ, פעם אחת בליל שבת קודש קודם קידוש ישיב בחדרו ונאנח מאד, ועברו כמה שעות אשר ישיב בחדרו קודם קידוש. והחסידים עמדו ושמעו כל זאת ורעדו אחזתם כי נבהלו מאד, והיה שם מקורב אחד, כמדומה כי היה שמו ר' יחיאל ז"ל, אשר אמר כי הוא יגש לקדוש פנימה לשאול על זה, ואף כי היה קשה לו באלה מכל מקום הרהיב עוז בנפשו ושאל את מרן הקדוש: יאמר נא רבינו, מה זה ועל מה זה? והשיב מרן הקדוש בשפה רפה: **חבלי משיח!** ונאנח מאד באנחה השוברת גופו של אדם.

ושאל החסיד המקורב: בוודאי יודע רבינו מה שהחסידים אומרים בשם מרן אדמו"ר הקדוש הרבי ר' אלימלך זיע"ע אשר אמר כי פליאה גדולה על התנאים ואמוראים הקדושים

מה שחידש דרך חדש בעולם. וכשהתלקח ההתנגדות בעולם ובאו שליחים גדולים לבראד לבקש מהם שהם יעשו חר"ם נגד החסידים, הצליח הבעל דבר רח"ל עד שגם הם הסכימו כולם גם יחד עם עוד רבים לומדים וגדולים באספיה אחת על זה. וקבעו זמן על מוצאי שבת קודש אחד, שעתיים אחר הבדלה, ואז יעשו ויכריזו ההכרזה של החר"ם נגד החסידים ורבים. והכל עשו בסוד שלא יתודע מזה שום איש בעולם רק אלו הנאספים שיתאספו שם בדיוק לבוא בשעה הקבועה אז.

ומשמים בודיעו זאת להבעש"ט הקדוש, והבעש"ט הקדוש לא רצה שאלו הגדולים יכשלו ויעשו חס ושלום זאת. לכן הקדים הבעש"ט הקדוש בסעודה שלישית, ותיכף אחר הבדלה צוה לעגלנו 'אלכסי' הידוע לרתום את העגלה. ובקפיצת הדרך הגיע תיכף לבראד. והלך ישר להקלויז שם, ועוד הספיק לבוא שמה ברגע שסגרו הדלת, אחרי שהתאספו כולם יחדו ורצו לעשות מה שרצו ושהסכימו מקודם, והקלויז היה סגור ומסוגר, והשמש עמד מבחוץ על פתח הקלויז שלא יוכל עוד שום איש אחר להדחק ולהכנס פנימה. וכשראה הבעש"ט הקדוש את השמש העומד החוצה לו שישאלו מה הוא ומה פנימה. ואמר הבעש"ט שאין לו רשות בזה כי כן ציוו אותו שיעמוד כאן ואל ירשה לשום איש להכנס פנימה.

ואמר הבעש"ט הקדוש להשמש: אני מבקש ממך, לך ואמור להם כי איש אחד אורח בא לכאן ורוצה להכנס, ואם לא ירשוהו אזי ידעו כי בנפשם הוא זאת. השמש מסר דבריו ואמרו לו שישאלו מה הוא ומה שמו. ואמר הבעש"ט הקדוש להשמש: אמור להם כי אני ישראל בעל שם טוב, ובאתי עכשיו מבתי לבראד, ואני רוצה להכנס שידונו אותי בפני. וכששמעו זאת כולם נבהלו ונדהמו מאד והרשוהו לו להכנס. ותיכף כשכנס פנימה אמר להם: דעו כי אתם כולכם במספר מאתיים וחמישים איש, ועל ידי מעשה הזאת שאתם רוצים לעשות עתה שלא כדת נתעבר בכם נפשות ר"נ איש של עדת קרח, ותדרו כולכם חיים שאולה. ועמדו למנין וראו שיפה כוון. ויתמהו ונבהלו מאד, ונפל עליהם אימתה ופחד, ויפג לבם ולא יכלו עוד לפתוח פיהם לדבר עוד ולדון בזה, והכירו כי שליח ה' משמים הוא להצילם בנפשותיהם, ובקשו ממנו סליחה שימחל להם, ומחל להם.

אחר כך קם רבי משה אוסטרר מכסאו ונתן שלום להבעש"ט, ולאות פיוס נתן לו ספרו 'ערוגת הבושם' שיצא מבית הדפוס בשבוע שעבר ועוד לא יצא לשוק. הבעל שם טוב הקדוש לקח ממנו הספר 'ערוגת הבושם' ודפדף כל הספר לרגע וסגרו ונשקו באהבה. ואמר להמחבר הר"מ: עברתי ולמדתי כל הספר, והוא אמת לאמיתו כל הפירוש מראש עד סוף, אבל אין זה חידוש, כי בעת שחיבר הפירוש נתלבש בו נפש שלמה המלך ע"ה, ועל ידי זה יפה כוון לאמיתו.

ושאל רבי משה אוסטרר להבעש"ט הקדוש: וכי איך אפשר שבאלו הרגעים שדפדף הספר למד אותו כולו? וענהו הבעש"ט הקדוש: אני יכול לומר לכבודו סימן שלמדתי עתה את

שהפליגו כל כך בענין חבלי משיח, ולא ראו כי יהיה 'מלך' בעולם אשר יבטל זה, ובלשון אידיש: עס איז אגרויס ווינדער אויף די הייליגע תנאים ואמוראים וואס האבין געזאגט אזוי פיעל וועגן חבלי משיח, און האבין נישט גיזעהן אז עס וועט זיין אויף דער וועלט איין מלך, אויף זיך אליין, וואס ער וועט דאס אלעס מבטל זיין.

והשיב הסבא קדישא: 'עוד מעט', רצונו לומר, כי על מעט החבלי משיח אשר השאיר הרבי ר' אלימלך זיע"ע הוא יושב ונאנח ומבקש רחמים להמתיק הדינים. ואמר כ"ק אאמו"ר זצ"ל בעת שסיפר זאת: מעתה תבינו נא כי עיקר חבלי משיח הרבי ר' אלימלך זיע"ע, ועל המעט אשר השאיר ביקש הסבא קדישא, ובוודאי ביטל הרבה בתפילתו הקדושה, ואף על פי כן ראו מה נשאר עוד לנו בעוונותינו הרבים, ומזה יש להבין כמה היה עתיד להיות בעוונותינו הרבים עיקר חבלי משיח, לולא שעמדה לנו זכות הקדושים צוקללה"ה.

הנפשות שבאות לתוך האדם

גַּר וְתוֹשֵׁב וְחַי עִמָּךְ (כה לה). פירש רבינו האור החיים' הקדוש זיע"א, שהכוונה על אותם הנשמות שמתעברות באדם, ועל האדם לנהוג כראוי ולא לפגום בהם.

ואלו דבריו: **דע כי אמרו יודעי נסתרות לה' (קב הישר פרק לב), כי יש בחינת נפשות שה' מביאם באדם בסוד העיבור לסיבות ידועות, יש שבאים להתגורר עם האדם בעשותו איזה מצוה כדי להשתתף במעשה וזוכה בזה, ויש שבאה ומתיישבת לסיבות מופלאות אשר הפליא ה' בתיקון הנפשות, וכנגד שניהם אמר 'גר ותושב וחי עמך', כנגד ב' הנפשות הבאים שלא מדעתו כשהוא מתחזק לשוב בתשובה, ויזהר עוד שלא יחשיך אור רוחו והגרים אתו.**

סיפר הרה"ח ר' ישעיה אשר זליג מרגליות זצ"ל, איך שפעם אחת אמר לו הרה"ק רבי אברהם שמחה הורביץ, הרב מבארניב זצ"ל: בבקשה ממך לך והשתדל וקנה לי הספר 'ערוגת הבושם', והוא פירוש על שיר השירים בדרך סוד מהרה"ק המקובל האלקי רבי משה אוסטרר זצ"ל, דפוס זולקובה, מה שהוא בעצמו הדפיסו בחייו, ואז אספר לך מעשה נורא ונפלא מהבעל שם טוב הקדוש זיע"א. וסיפר כי עברו איזה שבועות שהשתדל וחיפש את הספר אצל מוכרי ספרים, ויגע ומצא והביאו לפני רבו.

הרה"ק מבארניב שמח מאד וישב על כסאו, והתחיל לספר על המחבר הקדוש הזה: כידוע שבעיר בראד היה שם בית המדרש שנקרא 'חכמי קלויז מבראד', ששם היו לומדים קבלה וספרי האריז"ל וזוהר הקדוש, וגם היו מתפללים כל תפלות היום בכוונות האריז"ל. ורבי משה אוסטרר זצ"ל היה בזמנו ראש מתיבתא שם, ובזמנו אז נתגלה רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, והם כולם היו אשכנזים ומתפללים בנוסח אשכנז כידוע. והם כשמעם ההתנגדות הגדולה נגד דרך הבעש"ט ברוסיה, גם הם היו נגד שיטת החסידים והבעש"ט וכל

ועל האבנים, לא על בני ישראל. ואחרי כל הצער והיוג על חורבן בית המקדש, נשואות עינינו אל הגאולה השלמה, ותחזינה עינינו בשוכר לציון ברחמים. את דברי חז"ל הללו, השאלה והתשובה, לומד האור החיים הקדוש בדרך רמז בדברי הפסוק בפרשתנו.

ואיש כי ימכור – איש זה הקב"ה. אך יהיה הדבר הזה שימכור ה' אחוזתו, את בית הבחירה, שהוא –

בית מושב – בית שבו מושב אלוקים. **עיר חומה** – בתוככי ירושלים אשר ערים סביב לה, כחומה.

והתשובה היא:

והייתה גאולתו. משום שכך יש תקווה לגאולה. ע"י שהשליך ה' חמתו על העצים ועל האבנים, על ידי זה נותרו בני ישראל לפליטה. וזאת זאת, חלילה, אם אין עם ישראל, אין בית המקדש ואין ירושלים. רק על ידי הדבר הנורא והמצער הזה, יש תקווה, ושוב בנים לגבולם.

חזק ונתחזק

וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך (ויקרא כה לה)

כי ימוך אחיך ומטה ידו עמך, מצווה התורה 'והחזקת בו'. אל תיתן לו ליפול.

ואם בגשמיות כך, ברוחניות על אחת כמה וכמה.

וכך מטעים זאת האור החיים הקדוש בדברי הפסוק:

כי ימוך אחיך, הוא רוח ה' אשר נטע ה' בתוכנו לחיותנו. רואה אדם שהרוחניות שבקרבו חלשה.

ומטה ידו, הוא לא מאיר לא בתורה ולא במצוות, האם יש עני גדול מה?

הנשמה עצמה טהורה היא, חלק אלוך ממעל, אבל בהיותה בתוך הגוף היא מושפעת מהגוף, וכשאדם אינו הולך בדרך הישר, הוא מחשיך בכך את אורו והדרו של רוח החיים אשר בקרבו.

ומה העצה?

והחזקת בו, להתחזק ולשוב בתשובה שלמה.

ובלשון האור החיים הקדוש: **כי אין לך דבר המעמיד לרוח החיוני במקום גבוה – כתשובה!**

אל תזיק לנשמתך

את כסףך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אֶכְלֶךְ (ויקרא כה לו)

האור החיים הקדוש רואה את עיקר העניות, בחלק הרוחני.

מה שיש עני גדול ומסכן יותר מאחד שבעונותיו מחשיך את אור נשמתו, רחמנא ליצלי.

מהלכות רבית מוצא האור החיים הקדוש רמז לשני הדברים אשר הם מוזיקים ביותר לחלק הרוחני שבאדם.

א. את כסףך לא תיתן לו בנשך. כסף הוא לשון כיסופין, אל תחפץ תאוות ורצונות רעים הנושכים ומוזיקים את הנשמה. **מה שאסור אסור.**

ועדיין אין זה הכל.

ב. ובמרבית לא תיתן אכלך. אפילו מאכלים שהיו רשאי לאכול, אל תרבה בהם. כי כשאדם הולך אחר גרונו ומרבה בתאוות מותרות, הרי הוא מחשיך בכך את אור הנפש.

הרוחניות והגשמיות מנגדים זה לזה. כשזה קם, זה נפל.

זה כאילו נאמר **'את אמיתו'**, גם את האמת העצמית אסור להונות. בטרם כל פעולה, ובפרט כזו הנוגעת ל'איש את אחיו' יש לבדוק היטב את ה'איש את אמיתו', אם אכן הכוונה ברה וטהורה לשם שמים בלבד.

הדממה שנשתררה עם כניסתו לבית המדרש נתעמקה מעתה שבעתיים. איש לא פצה את פיו להשיב, והרה"ק מרימנוב המשיך לדרוש והזכיר את הפסוק מפרשת מקץ (בראשית מג לד) **'וישב לפני הבכור בכבודו והצעיר כצעירתו'** ותרב משאת בנימין ממשאות כולם, הם סברו כי סדר ישיבתם הוא הנכון, היושבים בראש הם הגדולים והיושבים בירכתיים הם הקטנים, עד שפקח יוסף הצדיק את עיניהם והם נוכחו לדעת כי דווקא בנימין הקטן מכולם הוא הגדול מעל כולם. או אז פנו כל הנוכחים אל הרה"ק וביקשו הימנו לשבת בראש השולחן.

מאז ואילך נימנו הנוכחים באותה אסיפה על מעריציו הנלהבים ומהם אשר הגיעו תמידים כסדרם להסתופף בצילו ולהתאבק בעפר רגליו ברימנוב (כ"ה גדול משרת' עמוד קכג).

ושורש הדברים מבואר בדברי רבינו **ה'אור החיים' הקדוש** זיע"א על הפסוק (שמות כ ז): **'לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כי לא ינקה ה' את אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לִשְׁוֹא'**, ואלו דבריו: עוד ירמוז שלא יהיה נושא עליו שם ה' שהוא אלוהו ואומר לכל שהוא איש יהודי ועובד ה'. והוא אומר שם ה' שהוא אלהיך. ולבבו לא כן יחשוב, והוא אומר לשוא, **ואזהרה זו שלא ירמה ברוך הוא לומר כי הוא מעבדיו, ולא כן הוא. ובכלל אזהרה זו שלא יראה על עצמו שהוא צדיק יותר ממה שהוא.**

ובפירוש 'מאורי החיים' הבאנו את דברי הרה"ק **רבי אברהם חיים מוולוטשוב** זיע"א בספרו **'אורח לחיים'** (פרשת יתרו) שכתב: עיין באור החיים שבא לרמז שלא יהיה נושא עליו שם ה' לומר שהוא מעבדיו ועשה רצונו, ואזהרה זו, שלא ירמה הבריות בה', לומר שהוא מעבדיו, ולא כן הוא, ובכלל אזהרה זו שלא יראה עצמו צדיק יותר ממה שהוא. אבל תלמיד חכם, אם יחזיק עצמו בשפלות גדול, שכל מעשיו ועבודתו לא יוכשר בעיניו, אם כן לא יוכל לפעול כלום בתפלתו ובכל עשייתו, כיון שאינו מאמין בעצמו שיוכל לפעול, אינו פועל כלום, אבל צריך לת"ח מנהיג הדור, להאמין בעצמו שיוכל לפעול בתפלתו ובעשייתו, ולהחזיק עצמו במדת ענוה, שח"ו לא יתגאה בזה שיוכל לפעול בתפלתו ובעשייתו, ובמעלה כזו מדת הענוה, שהוא גדולה מכל המעלות, ולהבין שהכל הוא מאתו, כל עבודתו, ומכל שכן מעלה גדולה כזו.

ואפשר, זהו כוונת אור החיים שהבאתי שכתב 'ובכלל אזהרה זו שלא יחזיק עצמו יותר צדיק ממה שהוא', אבל כמו שהוא. להחזיק עצמו צדיק מותר, כדי להאמין על עצמו על תפלתו ועשייתו. וזהו שאמר 'לא תשא וכו' לשוא', כי הוא דבר ידוע ומפורסם לכל, אף שהוא צדיק גמור, הכל הוא מאתו יתברך. ואין זה מעלה שלו, ופשיטא שלא יחזיק עצמו צדיק יותר ממה שהוא.

(מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

כולו, והוא שהנה על כל תיבה ותיבה פירש את פירושו הנכון והנישא, ועל תיבות 'ערוגת הבושם' לא כתב שום פירוש. ויתמה מאד הרה"מ אוסטרר ויאמר להבעש"ט הקדוש: הלוא כך וכך פירשתי על תיבות אלו? ואמר לו הבעש"ט הקדוש: הנה פה הספר ושיראהו מה שכתוב בספר. ופתח רבי משה אוסטרר את הספר וירא כי אין שם פירושו שפירש על תיבות אלו. ויתמה מאוד ואמר להבעש"ט הקדוש: אין זה כי אם שנשמט מהדפוס. וכבדוהו מאד והודו כולם ואמרו כי איש אלקים קדוש הוא, וליוו אותו ופטרואו לשלום.

והראה לו הרב מבארניב זצ"ל אשר שם בדפוס זאלקאווא הראשון ליתא שם הפירוש על תיבות 'ערוגת הבושם', ובדפוס השני שנדפס הספר 'ערוגת הבושם' בעיר פרעמישלא עם הסיידור עולת תמיד, שם הדפיסו ומלאו את ההשמטה הזאת שנשמט בדפוס הראשון ('אוצר הסופרים' חלק ח עמוד ג).

לא להונות את 'אמיתו'

מענין לענין, נביא סיפור מעין זה אודות הרה"ק **רבי צבי הירש הכהן מרימנוב** זיע"א, הנכרך גם עם פרשתנו פרשת בהר.

כידוע, דרכו ושיטתו של רבי צבי הירש היו לנסוע במרכבה רתומה למספר סוסים, כמו גם פסיקת סכומי הפדיונות אשר הגיעו לעתים לסכומים אגדיים, היוו עילות מספיקות לביקורת ולמורת רוח מצד אותם צדיקים אשר מדרגותיו השמיימיות של הרה"ק עדיין לא נתגלו לפניהם די הצורך.

יום הילולתו של הצדיק הקדוש **רבי נפתלי מרופשיץ** זיע"א, החל ביום י"א באייר, ובואם של צדיקי הדור מכל רחבי המדינה להשתטח על ציונו הקדוש שבלנצהוט, שימש הזדמנות מתאימה להעלות את הנושא לדיון בפני אותו כינוס לצדיקים. מה גם שבאותה שנה נבצר מהרה"ק מרימנוב משום מה להגיע ללנצהוט בטרם יום ההילולא. ואכן, בחשאיות וללא כל פרסום מוקדם, נתוועדו להם הצדיקים בבית מדרש סגור במתא והחלו דנים ומעלים את רחשי לבבם. אולם מן השמים נתגלה הדבר להרה"ק. הוא ציווה מיד להזמין אליו את אחד מעשירי עירו וביקש הימנו להשאיל לו את מרכבתו המהירה על סוסיו האבירים ועל עגלונו המיומן למשך יום אחד. הלה נעתר לבקשה, ובתום מספר שעות של דהירה עצרה המרכבה ברחבה שלפני אותו בית מדרש בלנצהוט.

תדהמה מוחלטת ירדה על הנאספים עם הופעתו הפתאומית בתוך בית המדרש פנימה. הוא לא הרבה בשהיות ניגש אל השולחן ופתח להשמיע תורה: **בפרשת השבוע, פרשת בהר, נאמר 'ולא תונו איש את עמיתו'**. לכאורה קשה הרי נאמר כבר שלשה פסוקים קודם לכן 'אל תונו איש את אחיו', אלא בתחילה באה התורה ללמדנו שאסור להונות את השני, 'איש את אחיו', ולאחר מכן באה התורה ללמדנו שגם איש את עצמו אסור להונות, והיינו 'איש את עמיתו', האותיות אל"ף ועי"ן מתחלפות, והרי

מתיבתא אור החיים

בביאור הפסוק אם בחקותי תלכו עפ"י מה שאמרו חז"ל (ברכות ד.) שאסור לאדם לשום לדרך פעמיו עד שיקדים דברי תורה שנאמר (תהלים פה יד) 'צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו', צא ולמד מה שאמרו בזה"ל (ח"א סט:) על ההולכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה שמתחייבים בנפשם, והוא מאמר ה' אם בחקותי תלכו, פירוש כשיש לימוד תורה תלכו תלך לבטח דרכך כי כשיש עסק התורה כוחותיה מליון את האדם עכ"ל הקדוש וזה נמי הכוונה במדרש הנ"ל שמספר מהתנהגות של דוד המלך ע"ה שבכל עת שהי' חושב לילך לאיזה דרך הי' מקדים קודם לימוד התורה שהיו רגליו מוליכות אותו קודם לבית המדרש ללמוד איזה לימוד שיהיה בידו זכות לימוד תורה ואז נתן לדרך פעמיו וע"י כך בכל אשר פנה היה מצליח ויען שהלימוד בבית המדרש הוא יותר הגון ובטח הי' לו בית המדרש קבוע סמוך לביתו על כן נקט בית המדרש, אבל באמת אם אי אפשר בבית המדרש בביתו ג"כ טוב הוא אף לימוד פסוק אחד אם העת דחוק, כמו שפירש מרן החתם סופר 'ודברת בם' ולא בדברים בטלים בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך' (דברים ה ז) ר"ל כשאתה בביתך תהי' עיקר עסקך בם ובלכתך בדרך או עכפ"י בשכבך ובקומך קודם השכיבה וקודם הליכה לעסקיו תלמד פסוק אחד עכ"פ.

ובזה יובן נמי ביאור המדרש (ב"ר סח א) בפסוק 'ויצא יעקב מבאר שבע' 'אז תלך לבטח דרכיך' (משלי ג כד) אם תשכב לא תפחד מעשו ולבן, ר"ל דיעקב אבינו עשה כמו שעשה דוד קודם כל דרך שהיה לו לעשות הלך ללמוד בבית המדרש וע"י כך היה אתו זכות התורה, וזהו שאמר הכתוב 'ויצא יעקב מבאר שבע' שהוא התורה מבית מדרשו של שם ועבר, וע"י כך הלך ובטח דרכו והבין.

והיה זה כשהיה משים לדרך פעמיו. ועשה ד' דברים הצריכים ליוצא לדרך, האחת תפילה, הב' צדקה, הג' דברי תורה, הד' הבטחה בשם יתברך. וזהו 'צדק לפניו יהלך' וגו', ומלת 'צדק' כוללת אלו ד' דברים, תפלה כמו שדרשו ז"ל היוצא לדרך יתפלל תחלה ואחר כך יצא דכתיב 'צדק לפניו יהלך', צדקה 'צדק' כמשמעו, תורה דכתיב (דברים טו כ) 'צדק צדק תרדוף', הלך אחר בית דין יפה.

ובספר משנה שכיר (להגה"ק רבי יששכר שלמה טייכטאל הי"ד) פירש על פי זה את דברי המדרש, וזה לשונו: במדרש (ויק"ר לה א) הה"ד (תהלים קיט נט) 'חשבת' דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך', אמר דוד רבונו של עולם בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, הה"ד ואשיבה רגלי אל עדותיך עכ"ל. וכבר נאמרו בה הרבה פשטים.

ונראה לי עם דברי האור החיים הקדוש באות ט"ז

כתב רבינו בדרך ט"ז ממ"ב הפירושים לפסוק אם בחקותי תלכו, וזה לשונו: עוד ירצה על דרך אומרו ז"ל (ברכות ד.) שאסור לאדם לשום לדרך פעמיו עד שיקדים דברי תורה, דכתיב (תהלים פה יד) 'צדק לפניו יהלך וישם לדרך' וגו', וצא ולמד מה שאמרו בזה"ל (ח"א סט) על ההולכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה שמתחייבים בנפשם, והוא מאמר ה' אם בחקותי תלכו, פירוש כשיש לימוד תורה, תלכו אז תלך לבטח, כי כשיש עסק התורה כוחותיה מליון את האדם.

והנה בגמרא מצאנו כן בענין תפילה, וזה לשונם: אמר רבי יונה אמר רבי זירא כל העושה חפציו קודם שיתפלל כאילו בנה במה, אמרו לו במה אמרת, אמר להו לא, אסור קא אמינא, וכדבר אידי בר אבין, דאמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן, אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל, שנאמר (תהלים פה יד) 'צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו', ואמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן כל המתפלל ואחר כך יוצא לדרך, הקדוש ברוך הוא עושה לו חפציו, שנאמר 'צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו'.

אולם יתכן שרבינו פירש שכוונת הפסוק 'צדק לפני יהלך' עולה גם על התורה הנקראת צדק, ועל דרך שאמרו בגמרא (חולין פט.) וז"ל: מאי דכתיב (תהלים נח ב) 'הֶאֱמַנְם אֵלֶם צֶדֶק תְּדַבְּרוּן מִיִּשְׂרָאֵל תִּשְׁפֹּטוּ בְּנֵי אָדָם מִהַרְגֵּם עַצְמוֹ כְּאֵלֶם, יִכּוֹל אִף לְדַבְּרֵי תוֹרָה, תִּלְמֹד לִמּוּד 'צֶדֶק תְּדַבְּרוּן', יִכּוֹל יָגִים דַּעְתוֹ, תִּלְמֹד לִמּוּד לִמּוּד 'מִיִּשְׂרָאֵל תִּשְׁפֹּטוּ בְּנֵי אָדָם', וראה בדרשות ר"י אבן שועיב (פרשת ויצא): 'ויידר יעקב' וגו', מכאן שנודרין בעת צרה והוא היה ראש הנודרין. וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום 'נדר לאביר יעקב' (תהלים קלב ב),

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו

למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

אל תלכו לרופא, כי אם לציונו של האור החיים הקדוש

שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א, כי אחד המשמשים בקודש אצל אביו כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א לא זכה להיפקד בבנים. כיתתו הללו את רגליהם אצל רופאים ידועי שם ועשו הכל בכדי למצוא מזור למכאובם. באחד הימים, הגיעתם השמועה על רופא גדול בירושלים שיש בכוחו להושיעם. קבעו תור לרופא, אך לא הודיעו לרבי מאיר על שהם עומדים לעשות. זאת מפני שחששו שלא יקבלו את הסכמתו לכך.

יום לפני הנסיעה, שח המשמש לרבי מאיר כבדרך אגב, כי יעדר מחר מהבית בשל צורך כלשהו שלמענו הוא נאלץ להיטלטל לירושלים. נענה לו רבי מאיר ואמר: יכולים אתם לנסוע לירושלים, אך אל תלכו לרופא, כי אם לציונו של האור החיים הקדוש שבהר הזיתים ושאו שם תפילה, ובעז"ה תבשרו בשורות טובות. נפעמים מרוח קדשו של רבי מאיר עשו כך בני הוזה, ולפקודת השנה הכניסו את בנם בכורם בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

מעשה נוסף אירע בכמה אברכים שביקשו מרבי מאיר ברכה לזרע של קיימא, אך הברכה בוששה מלבוא. פעם אחר פעם ביקשו, אולם לא זכו לשמוע ממנו ברכה מפורשת. ביום מהימים, הוזמנו חמשה מהם יחד לביתו של רבי מאיר ואחד מהם הזכיר את כולם. רבי מאיר הורה להם לעלות לקברו של רבנו האור החיים הקדוש ולהתפלל שם. הודרך אותם רבי מאיר שיסעו בנפרד, כל אחד וביתו, וישתטחו כל אחד בזוית אחרת של הציון, ואיחל להם ישועה בזכותו של הצדיק, ארבעה מהם הוזדו למלא אחר דבריו של רבי מאיר ואכן נושעו בזרע של קיימא. ואילו החמישי שהתמהמה לא זכה לכך.

(ספיר ויהלום להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מחוברים לחיים
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 03-617-1077

